

Приказ кључних закључака Националног извештаја Србије за III Хабитат конференцију

МР ТИЈАНА ЖИВАНОВИЋ МИЛИЋ, ДИПЛ. ПРОСТОРНИ ПЛАНЕР

РУКОВОДИЛАЦ ГРУПЕ ЗА КООРДИНАЦИЈУ СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕШКИХ
ДОКУМЕНАТА У ОБЛАСТИ ПЛАНИРАЊА, ИЗГРАДЊЕ И СТАНОВАЊА

МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ

СЕКТОР ЗА СТАМБЕНУ И АРХИТЕКТОНСКУ ПОЛИТИКУ, КОМУНАЛНЕ ДЕЛАТНОСТИ И
ЕНЕРГЕТСКУ ЕФИКАСНОСТ

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О Извештају

- ▶ Припремљен у периоду јул-септембар 2016.
- ▶ Унапред дефинисан садржај
- ▶ Доступан на: habitat3.org/the-new-urban-agenda/documents/national_reports
- ▶ Радни тим:

Радни тим Сектора у МГСИ

- Светлана Ристић, д.и.а.
- Божана Лукић, д.и.а.
- Тијана Живановић, дипл. п.п.
- Синиша Тркуља, дипл. п.п.
- Предраг И. Ковачевић, дипл. демограф
- Небојша Антешевић, д.и.а.

Стручна служба СКГО

- Клара Даниловић
- Слађана Грујић
- Дуња Наић
- Новак Гајић
- Александар Маринковић
- Розета Алексов
- Миодраг Глушчевић
- Љубинка Калуђеровић
- Маја Стојановић Керић

Извори

- ▶ Закони
- ▶ Национална стратешка документа
- ▶ Статистика
- ▶ Стручна литература
- ▶ Web

Главне теме у сусрет Новој урбаној агенди

- I. Демографија градова
- II. Земљиште и урбано планирање
- III. Животна средина и урбанизација
- IV. Правни оквир и управљање
- V. Урбана економија
- VI. Становање и основне услуге
- VII. Показатељи

I Демографија градова – подтеме

1. Управљање наглом урбанизацијом
2. Управљање везама између села и града
3. Разматрање/анализа потреба млађе урбане популације
4. Задовољење потреба старије популације
5. Укључивање питања полова у урбани развој
6. Искуства и стечена знања у области демографије градова
7. Будући изазови и питања у области демографије градова који могу бити обухваћени Новом урбаном агендом

I Демографија градова

– ГЛАВНИ НАЛАЗИ

- ▶ Подаци из 2011: 59,44% урбаног становништва, 11,8% запослених у примарном сектору

- ▶ ППРС 2010-2020: чак 59% од укупног броја општина у Србији има одлике неразвијених и нискоурбанизованих подручја

Главни изазови:

- депопулација
- старење (сиромаштво, недовољна институционална подршка и здравствена нега, стамбена угроженост)
- незапосленост
- миграције (унутрашње на релацији село-град, избеглице и интерно-расељени, “одлив мозга”, азиланти)

- просторни и функционални дизбаланси, бесправна изградња

Посебни изазови:

- сиромаштво (нарочито у руралним срединама и старији)
- перспектива млађег становништва (незапосленост – NEET 19,7% младих 15-24, “одлив мозга”, стамбена зависност – половина младих 25-29 живи са родитељима, ризично понашање)
- родна равноправност (велик број институција али лош учинак, приступ образовању, запошљавање, родитељство, насиље, још лошији положај жена из осетљивих друштвених група),
- унапређење живота у субурбаним подручјима

II Земљиште и урбано планирање - подтеме

8. Примена принципа одрживог урбаног планирања и пројектовања
9. Унапређење управљања земљиштем у урбаном подручју, укључујући и проблем ширења урбаних подручја
10. Подршка производњи хране у градским и приградским подручјима
11. Препознавање изазова урбане мобилности
12. Унапређење техничких капацитета у планирању и управљању градовима
13. Искуства и стечена знања у урбаном планирању и управљању земљиштем
14. Будући изазови и питања у областима урбаног планирања и управљања земљиштем који могу бити обухваћени Новом урбаном агендом

II Земљиште и урбано планирање - главни налази

Планирање

- Покривеност Србије свим просторним плановима, недостаје још урбанистичких планова, успостављен Централни регистар планских докумената
- Принципи дефинисани Законом углавном декларативни, потребна додатна конкретизација за ниво урбанистичког планирања
- Одрживи урбани развој (урбана регенерација и активација браунфилда) vs. узурпација пољ. земљишта, бесправна изградња, гринфилд инвестиције

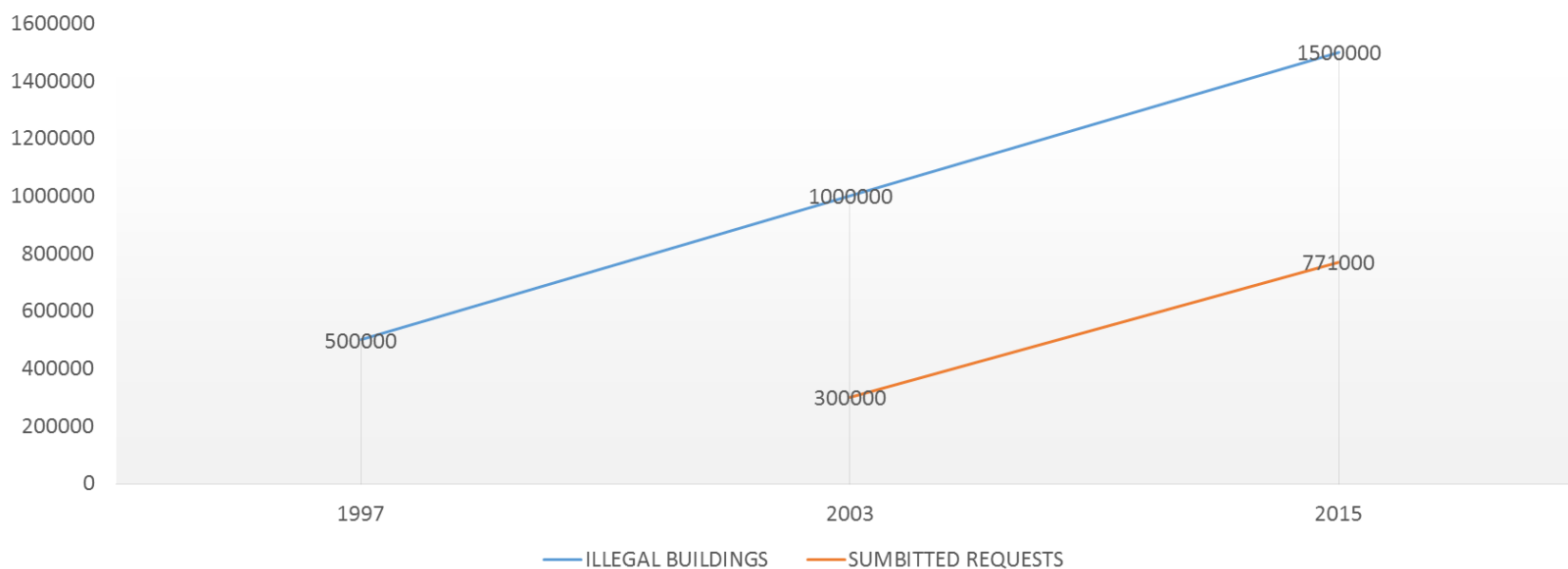
Управљање земљиштем и урбано ширење

- Бесправна изградња око али и унутар градова током '90.-их, као последица национализације, механичког прилива становништва, откупа станова и осиромашења налаже наставак консолидације планирања и управљања земљиштем кроз реституцију, комплетирање катастра, израду база гео-просторних података (у складу са ЕУ Директивом INSPIRE)
- Уведена обједињена процедуре и издавање електронских грађевинских дозвола

Динамика бесправне изградње и подношења захтева за легализацију

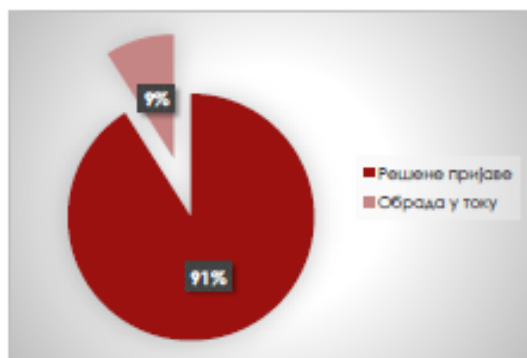
ILLEGAL BUILDINGS / SUBMITTED REQUESTS FOR LEGALIZATION

Статистика е-дозвола

Статистика издатих е-дозвола у општинама у Србији
на дан 7. октобар 2016. године

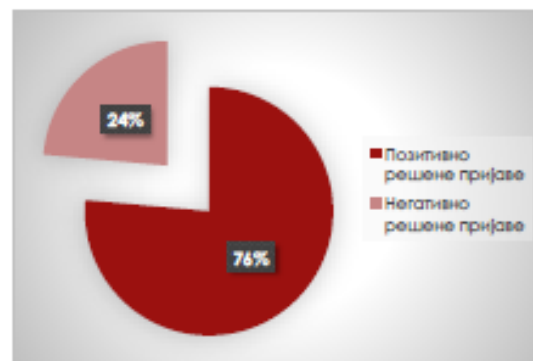
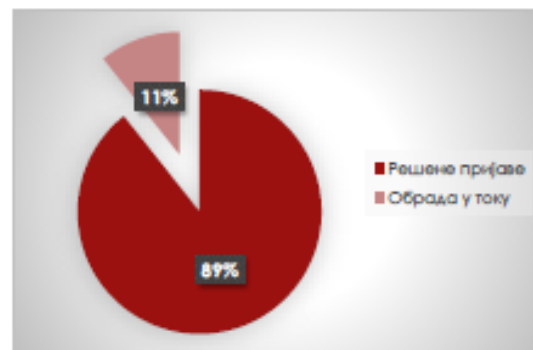
Општине	Број поднетих пријава	Број решених пријава	Процент решених пријава	Број позитивно решених пријава	Процент позитивно решених пријава	Број негативно решених пријава	Процент негативно решених пријава	Просечан проценат успешности
Сумарно	17056	17341	91%	14209	82%	3134	18%	84%

Извор: Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

Статистика издатих е-дозвола у градовима Србије
на дан 7. октобар 2016. године

Градови	Број поднетих пријава	Број решених пријава	Процент решених пријава	Број позитивно решених пријава	Процент позитивно решених пријава	Број негативно решених пријава	Процент негативно решених пријава	Просечан проценат успешности
Сумарно	14981	15145	89%	11590	76%	3575	24%	83%

Извор: Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

Производња хране

- Периурбана пољопривреда препозната као посебан вид пољопривреде, за органску постоји законски оквир али за интегралну не, урбано баштованство у повоју, неопходни подстицаји за све произвођаче и активирање неискоришћеног пољ. земљишта
- Добра снабдевеност намирницама, али само једна (недовршена велетржница)
- Ниска куповна моћ за куповину квалитетније хране, угроженост народних кухиња

Урбана мобилност

- Доминација аутобуског превоза (остали видови јавног превоза, укључујући приградску железницу, постоје само у Београду, али и ту су некомплетни)
- Бициклизам само у Војводини схваћен као вид јавног превоза
- Потребно уклонити препреке за пешачење (уређење тротоара, нелегално паркирање, безбедност)
- Српски градови учествују у Европској недељи мобилности

Технички капацитети

- Институционални оквир постоји, али се проблеми јављају у оквиру кадровске структуре, ИКТ, спровођења закона
- Угрожен опстанак јавних предузећа
- Кратки рокови за израду и усвајање планске документације
- Спор прелазак са САД технологија на ГИС
- Методологија са традицијом али је неопходно праћење нових трендова

III Животна средина и урбанизација - подтеме

15. Разматрање утицаја климатских промена
16. Управљање ризицима
17. Смањење концентрације саобраћаја
18. Загађење ваздуха
19. Искуства и стечена знања у области животне средине и урбанизације
20. Будући изазови и питања у области животне средине и урбанизације која могу бити усмерена ка Новој урбаној агенди

III Животна средина и урбанизација – главни налази

Климатске промене

- Србија је потписница Кјото протокола, према INDC-у за Париски споразум смањење ЕГЕСБ за 9,8% у односу на 1990.
- Успостављене институције, главну улогу има РХМЗ, законодавни оквир припремљен, спроведена 1. мера Монреалског протокола
- Спроведени различити пројекти
- Према извештају ЕУ за 2015. Србија се налази у раној фази прилагођавања стандарда у ибласти животне средине

Управљање ризицима

- Постоји законски и институционални оквир, надлежности националне и локалне, потребна боља координација
- Ризици: елементарне непогоде, техничко-технолошке несреће, радиолошка, хемијска и биолошка заштита, недостаје превентивно деловање
- Последњи велики догађаји: земљотреси у Колубарском басену (1999) и Краљеву (2010), поплаве и клизишта (2014)
- Заштита од ризика је препозната међу принципима просторног и урбанистичког планирања

Смањење концентрације саобраћаја

- Најразвијенија је друмска мрежа, највећа загушења на Коридору 10 (потез Нови Сад – Београд – Ниш)
- Железница у лошем стању, у току пројекти реконструкције и модернизације
- Градови – уска грла, недостају обилазнице

Загађење ваздуха

- Мониторинг успостављен али неравномеран
- Најзагађенији градови/агломерације у 2015: Бор (SO₂), Београд (NO₂, PM₁₀), Нови Сад (PM₁₀), Ужице (PM₁₀), Панчево (PM₁₀), Зајечар (CO), Шабац (CO), Ваљево (PM₁₀), Крагујевац (PM₁₀), Сремска Митровица (PM₁₀), без података за Смедерево, Ниш и Косјерић

IV Правни оквир и управљање - подтеме

21. Унапређење законодавства у области урбаног развоја
22. Децентрализација и јачање локалне самоуправе
23. Унапређење партиципације и људских права у урбаном развоју
24. Побољшање урбане безбедности и сигурности
25. Побољшање социјалне инклузије и једнакости
26. Искуства и стечена знања у успостављању правног оквира урбаног развоја и управљању урбаним развојем
27. Будући изазови у успостављању правног оквира урбаног развоја и управљању урбаним развојем и питања која могу бити усмерена ка Новој урбаној агенди

IV Правни оквир и управљање – главни налази

Унапређење законодавства

- Закон о планирању и изградњи из 2003. објединио просторно и урбанистичко планирање, грађење и земљиште и увео лиценцирање, законодавни оквир је, међутим, у сталној реформи, исто важи и за заоне о легализацији
- Изменама закона из 2014. уведена обједињена процедура као део електронске управе, а правилником уведен Централни регистар планских докумената, као и ГИС
- Потребно веће поштовање закона, доношење урбанистичких планова, припреме за нови ППРС или ревизију постојећег

Децентрализација и јачање локалне самоуправе

- Реформа започета Законом о локалној самоуправи из 2002. године (проширене надлежности, нови систем финансирања, јаснија правила у односу на централне власти, иновирана структура локалних органа)
- Пакетом закона из 2006. наставак процеса децентрализације, Законом о јавној својини из 2011. ЈЛС добиле могућност стицања и уписа права на непокретностима чији су корисници
- Стратегија децентрализације у застоју

Партиципација и људскиа права

- Широка јавност релативно мало информисана о сложености процеса израде планских докумената
- Партиципација обухвата два јавна увида и стручну контролу, а требало би да траје кроз читав процес планирања
- Министарство и GIZ 2013. припремили „Водич за партиципацију у урбаном планирњу”

Урбана безбедност и сигурност

- Знатно смањење безбедности и пораст криминала настали током '90.-их
- Након 2000. полиција демилитарозована, прешла са полицијских снага на полицијске службе
- Пројекти спроведени у оквиру програма СИРП и додатно у сарадњи са УН Хабитатом
- Од 2000. године успостављени (добровољни) локални савети за безбедност у половини ЈЛС, успешност различита

Социјална инклузија и једнакост

- Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва основан 2009, активан у пет области: социјална заштита и здравље, образовање, економски развој и запошљавање, осетљиве групе и људска права и ЕУ интеграције
- Надлежност више министарстава и ЈЛС, донето више различитих прописа

V Урбана економија - ПОДТЕМЕ

28. Унапређење општинских/локалних финансија
29. Јачање и побољшање приступа стамбеном финансирању
30. Подршка локалном економском развоју
31. Стварање радних места и адекватних услова за живот
32. Укључивање урбане економије у оквире националне развојне политике
33. Искуства и стечена знања у области урбане економије
34. Будући изазови и питања у области урбане економије која могу бити усмерена ка Новој урбаној агенди

V Урбана економија – ГЛАВНИ НАЛАЗИ

Унапређење локалних финансија

- Прва реформа пореског система 2004. Закон о финансирању локалне самоуправе из 2006. – искорак у правцу фискалне децентрализације (4 врсте пореза постају уступљени приходи, а 2 трансфери), успостављање локалне пореске администрације (порез на имовину постаје изворни приход ЈЛС)
- Данас постоје 4 врсте прихода ЈЛС: изворни приходи (порез на имовину који је укључио накнаду за коришћење грађевинског земљишта, локалне административне таксе, локалне комуналне таксе, боравишна такса, фирмарина, такса за држање моторних возила и посебна накнада за заштиту и унапређење животне средине...), уступљени приходи (порези на доходак, на наслеђе и поклон, на пренос апсолутних права), ненаменски трансфери и наменски трансфери
- Потребно прећи на програмско буџетирање

Стамбено финансирање

- Хиперинфлација 1993. потпуно обезвредила инвестициона средства за социјално становање настала откупом друштвених станова, ФССИ (15000 станова) укинута 2001. године
- После 2000. финансирање преко банака уз интервенције државе за смањење каматне стопе, посебно спровођењем субвенционисаних кредита у периоду 2006-2013 чији учинак није оцењен
- Тренутно се субвенционису само кредити за куповину стана од стране професионалних војних лица
- Изградња сопственим средствима често бесправна или инвеститорска са могућим малверзацијама
- Због изозстанка одговарајуће подршке, стамбено тржиште неразвијено

Локални економски развој

- Сprovedено више донаторских пројеката, формиране агенције за подршки МСП које су прерасле у регионалне развојне агенције
- 2010. Основана Национална агенција за регионални развој која је 2015. интегрисана са СИЕПА у Развојну агенцију Србије
- Локални економски развој постао надлежност ЈЛС тек 2007., већина ЈЛС има канцеларију за ЛЕР
- 2006. Формиран НАЛЕД

Радна места и адекватни услови за живот

- Активно учешће државе на тржишту рада започело трансформисањем Републичког завода за тржиште рада у Националну службу за запошљавање (НСЗ) 2003. године и спровођењем активних мера
- У периоду 2009-2014. основана 103 локална савета за запошљавање потпомогнути из републичког буџета за конкретне мере (програми samozapoшљавања, мере за отварање нових радних места и програми стручних пракси) + јавни радови
- Предвиђена реформа НСЗ и мњера кроз кредит Светске банке

Урбана економија

- Највећи изазови су сива економија и неформално тржиште
- Потребна је већа подршка предузетништву, као и бољи инспекцијски надзор

VI Становање и основне услуге - подтеме

35. Превенција настанка и унапређење подстандардних насеља
36. Унапређење приступа адекватном становању
37. Обезбеђивање одрживог приступа здравој пијаћој води
38. Обезбеђивање одрживог приступа основним санитарним условима и систему одвођења вода
39. Унапређење приступа чистој енергији
40. Унапређење приступа одрживим системима саобраћаја
41. Искуства и стечена знања у областима становања и основних услуга
42. Будући изазови у областима становања и основних услуга

VI Становање и основне услуге – главни налази

Подстандардна насеља

- Сегмент бесправно изграђених насеља на туђем земљишту (најчешће јавном), углавном насељена ромском популацијом
- Решава се кроз националне политике за ромска питања и мерама намењеним социјалном становању IPA 2012: планови за 13 насеља, техничка документација (1150 домаћинстава/4200 људи), ГИС (583 насеља у 120 ЈЛС))

Приступ адекватном становању

- Решавање проблема избеглица и интерно расељених: 3550 станова Комесаријат за избеглице, СИРП програм УН Хабитата 532 стана, Регионални програм стамбеног збрињавања
- Сегмент социјалног становања има релативно нове оквире
- На иницијативу СИРП формиране стамбене агенције које учествују данас у реализацији социјалног становања
- У току припрема за пројекат обнове после земљотреса у Краљеву (366 стана)

Приступ здравој пијаћој води

- Попис 2011: око 70% становништва повезано на јавне системе водоснабдевања, око 12% повезано на руралне системе и око 10% има појединачне системе, док се остали снабдевају преко бунара и пумпи
- У руралним областима постоје и многе мреже водоснабдевања малог обима које нису под надзором због недефинисаних надлежности
- Губици 35%, неприходована вода 38%
- Усклађивање са Оквирном директивом о водама ЕУ

Приступ основним санитарним условима и систему одвођења вода

- Циљеви рециклаже ниско постављени па се остварују, раздвајање отпада на локалном нивоу спорадично
- Организовано сакупљање чврстог отпада у 2013. процењено на око 80% од генерисаног, сеоска подручја лошије покривена
- 30% чврстог отпада завршава на дивљим депонијама
- На јавну канализацију повезано 57,6% домаћинстава, остала користе септичке јаме (од тога 20% у градовима), само 16,8% воде прерађено, највећи градови немају одговарајуће ППОВ

Приступ чистој енергији

- Србија релативно богата ОИ који су 2013. учествовали са 16% у укупној производњи (58% биомаса, 41% хидро, 1% остали ОИ)
- Улога локалног нивоа је велика, посебно као мотиватора и промотера због чега је потребна подршка

Приступ одрживим системима саобраћаја

- Индикатор регионалне приступачности (ППРС): подручја са саобраћајном приступачношћу изнад просека - она са већом густином аутопутне мреже и мреже државних путева првог и другог реда, бољом опремљеношћу и развијеношћу осталих инфраструктурних система и услуга, проблем, међутим, загушење и деградација животне средине
- Потребно планирати системе који би повезали недовољно приступачне области, који би што мање заузимали простор и који би били еколошки оправдани и што економичнији (акцент на развоју железничког путничког и теретног саобраћаја и интермодалних чворишта)

VII Показатељи

Показатељ	1996	2006	2013
i Процент становништва које живи у подстандардним насељима	/	/	/
ii Процент урбане популације са приступом адекватном становању	/	/	/
iii Процент становништва насељеног у урбаним подручјима са приступом здравом пијаћој води	/	78,25(2007)	82,01
iv Процент становништва насељеног у урбаним подручјима са приступом адекватним санитарним условима (канализација)	/	48,64(2007)	57,79
v Процент становништва насељеног у урбаним подручјима са приступом систему за прикупљање и одношење отпада	/	60	80
vi Процент становништва насељеног у урбаним подручјима са приступом "чистој" енергији	/	/	/
vii Процент становништва насељеног у урбаним подручјима са приступом јавном саобраћају	/	/	/
viii Степен ефикасности децентрализације одрживог урбаног развоја кроз мере: (i) проценат (заступљеност) политика, стратегија и прописа у области урбаног развоја, а у чијем формулисању су учествовали органи јединица локалних и регионалних управа од 1996 до данас	/	/	/
(ii) процентуални удео прихода и расхода одређених локалним и регионалним управама из националног буџета;	/	19% (2005)	23,1%
(iii) процентуални удео расхода локалних власти финансираних из сопствених	/	20,3% (2005)	19,6%

Показатељ	1996	2006	2013
прихода			
ix Процент националних, регионалних и локалних власти који су применили урбане политике (и стратегије) које подржавају локални економски развој и стварање радних места и прикладних услова за живот	/	/	/
x Процент регионалних и локалних власти које су усвојиле и спровеле политике и стратегије урбане безбедности и сигурности	/	/	/
xi Процент регионалних и локалних власти које су имплементирале планове и пројекте за одрживе и отпорне градове који су инклузивни и одговарају порасту урбане популације	/	12 (17/145)	82 (119/145)
xii Удео бруто националног производа који је настао у урбаним подручјима	/	/	/

Закључак

- ▶ Законодавни и стратешки оквир углавном постоји али је спровођење проблематично
- ▶ Израда Извештаја – добра прилика да се анализирају постојећи проблеми, као и резултати примене донетих законских и стратешких оквира
- ▶ Изазови размотрени у контексту ширег, глобалног оквира, прилика за увођење неких нових тема

ХВАЛА НА ПАЖЊИ!

Контакт:

Мр Тијана Живановић Милић

Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре

Сектор за стамбену и архитектонску политику, комуналне делатности и енергетску ефикасност

Група за координацију спровођења стратешких докумената у области планирања, изградње и становања

Немањина 22-26, 11000 Београд

Телефон: +381 11 363 11 31

Мобилни телефон: +381 64 230 60 96

tijana.zivanovic@mgsi.gov.rs

www.mgsi.gov.rs